

DET FÖRHATLIGA NOLLSUFFIXET

Что тебе осталось? утром – стон, вечером – плач,
ночью – скрежет зубовный...

В. Ерофеев, Москва – Петушки

Få ting framkallar en sådan tomhet i tromsøstudenternas ögon som nollsuffixet. Nolländelsen – låt gå, dess existens antyds ju t.o.m. av den jordnäre Nicholas Brown (*The New Penguin Russian Course*, s. 98). Annie Christensen (*Russisk grammatik*) nämner den ganska konsekvent, också i fall som *мужей* (s. 25) och *лисий* (s. 53).

Det är väl inget tvivel om att vi har nolländelse i t.ex. *ляг-0*, *ляг-0те*, *тряс-0*, *тряс-0-ся*, även om någon kan frestas att ge sig ut på det generativa gungflyet och postulera en underliggande främre vokal både i *лезь* (jfr pret. *лез*) och *кровь* (jfr *кровотечение*). En sak är dock att identifiera nolländelsen i *стол*, *мест*, *карт* och *прост*, en annan att se den lika klart i *недель*, *хозяев*, *Козлов*, *мой* (även av *мыть*), för att inte tala om stamslut med flyktig vokal: *улей*, *сыновей*, *семей*, *лей*, *гостий*, *третий*.

Men nu gäller det alltså avledningssuffixet. Som inbiten strukturalist vill man ju ha ordning på morfemen och isomorfi i fall som *суши-к-а* – *краж-0-а*, *запис-к-а* – *запись-0-0*, *земледел-ец-0* – *лесоруб-0-0*, *желез-н-ый* – *золот-0-ой*, *волч-ий-0*, *отч-0-ий*. Men ack vad detta är svårt! Notera dock att även Terje Mathiassen i *Russisk grammatikk* sett sig föranlåten att postulera nollsuffix i fall som *замена* (s. 71) och *бледнолицый* (s. 122).

Visst, det finns fall då man kan tveka. Välkända stötstenar är ordpar där form och betydelse pekar i olika riktning: *свобода* – *свобод-н-ый* eller *свободный* – *свобод-0-а*? Skall vi se *т* i *остаток* och *ч* i *передача* som stamförlängningselement eller ändelse? Nog är *остат-ок-0*, *передач-0-а* den elegantaste lösningen. Å andra sidan är nollsuffix i *супруга* en mindre attraktiv lösning än konversion (paradigm-skifte), ungefär på samma sätt som vi går från adjektivet *русский* till det maskulina substantivet *русский* och (i ett andra steg?) det feminina *русская*. Att märka är dock att den lexemfusion vi ser i pluralen *русские* inte äger rum i fallet *супруг(а)*: jfr ack./gen. *супругов / супруг*.

Nollsuffixet har alltså sin givna plats i sammansättningar som *саблезубый тигр* och det ortografiskt ryktbara *длинношеее животное*. Men inte i *железобетон*! Jfr *vänsterhänt* och *vänsterhand*!

Man får anta att nollsuffixet i *длинноногий* försvinner i nästa derivationssteg: *длинноногость*, på samma sätt som suffixet *и* (*соль* – *сол-и-ть*) har kapats i *сол-к-а* och *засол-0-0*. Däremot finns det naturligtvis kvar i kortformen *голубоглаз-0-0*. Ett annat sätt att göra sig av med nollsuffixet i Tromsø är väl att låta den gamle skolfuxen gå i pension: då slutar kanske denna abstraktion att hemsöka och irritera honom och studenterna.